

Nr 7.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § och 27 § 1 mom. D värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967); given Stockholms slott den 4 januari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § och 27 § 1 mom. D värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Förslag

till

Lag om ändrad lydelse av 11 § och 27 § 1 mom. D värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

Härigenom förordnas, att 11 § och 27 § 1 mom. D värnpliktslagen den 30 december 1941 skola erhålla ändrad lydelse på sätt nedan angives.

11 §.

Till inskrivningschef förordnar Konungen en regementsofficer.

Inskrivningsnämnd skall bestå av inskrivningschefen eller, därest Konungen på grund av särskilda omständigheter så förordnar, annan regementsofficer såsom ordförande samt icke militära ledamöter till det antal Konungen bestämmer, dock minst en från varje till inskrivningsområdet hörande landstingsområde eller stad, som ej deltagit i landsting. De icke militära ledamöternas antal må ej understiga två.

Skall för — — — nämnden tillsatts.

De icke — — — av stadsfullmäktige.

Inskrivningsnämnd är — — — ordföranden biträder.

Inskrivningsnämnd biträdes — — — av Konungen.

27 §.

1. De värnpliktigas utbildningstid.

D. För värnpliktig, som fullbordat, idkar eller, enligt vad som göres sannolikt, kommer att idka studier antingen för utbildning till ingenjör eller ock, vid högskola eller annan därmed jämförlig högre läroanstalt, för utbildning till läkare, tandläkare, apotekare eller veterinär eller eljest i sådana ämnen, att hans insikter kunna vara till särskilt gagn för krigsmakten, samt för värnpliktig, som fullbordat eller påbörjat teknisk yrkesutbildning av den art, att hans insikter kunna vara till sådant gagn, skola följande särskilda bestämmelser gälla.

Beträffande värnpliktig som nu sagts må Konungen, där så finnes lämpligt, förordna, att enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar den under A angivna tjänstgöringen om fyrahundra femtio dagar skall, med rätt i förekommande fall till avbrott under viss tid för studiernas eller yrkesutbildningens fullföljande, fullgöras med dels soldat- och befälsutbildning eller enbart soldatutbildning (militärutbildning), dels ock fackutbildning och facktjänstgöring. Värnpliktig, beträffande vilken på grund av studier sålunda förordnats, må, där så anses påkallat för bibringande och vidmakthållande av för avsedd mobiliseringsbefattning erforderliga insikter, åläggas

att därutöver fullgöra fortsatt tjänstgöring under högst etthundraåttio dagar. Den fortsatta tjänstgöringen skall kunna i omgångar fördelas på hela värnplikstiden.

Har ej värnpliktig som i första stycket sägs före utgången av den tid, under vilken tjänstgöringen fått avbrytas, avlagt de studieprov eller förvärvat den yrkesutbildning, Konungen bestämmer, skall den värnpliktige enligt vad Konungen föreskriver fullgöra den tjänstgöring, som på grund av bestämmelserna ovan i denna paragraf eller eljest åligger honom; och räknas därvid genomgången militärutbildning honom till godo på sätt Konungen prövar skäligt.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen enligt därå meddelad uppgift från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms
slott den 4 januari 1943.*

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler vissa spörsmål om ändringar i värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967) och anför därvid:

Enligt 27 § 1 mom. A värnpliktslagen är värnpliktig i regel skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, för sin utbildning tjänstgöra under sammanlagt fyrahundrafemtio dagar. I 27 § 1 mom. B nämnda lag föreskrives, att värnpliktig, som uttagits för utbildning till officer eller underofficer vid armén eller kustartilleriet eller till underofficer vid flygvapnet, enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar är skyldig att, utöver den under A angivna tjänstgöringstiden, fullgöra fortsatt tjänstgöring för utbildning till officer under högst trehundrasextio dagar och för utbildning till underofficer under högst etthundraåttio dagar. 27 § 1 mom. C samma lag stadgar, att värnpliktig tilldelad marinen, vilken vid navigationsskola avlagt övermaskinistexamen eller maskinistexamen av andra klass, är skyldig att, utöver den under A angivna tjänstgöringstiden, undergå fortsatt utbildning under en tid av etthundratjugu dagar.

Genom 27 § 1 mom. D värnpliktslagen meddelas särskilda bestämmelser för värnpliktig, som vid högskola eller annan därmed jämförlig högre läroanstalt idkar studier för utbildning till läkare, tandläkare, apotekare, veterinär eller ingenjör eller eljest i sådana ämnen, att hans insikter kunna vara till särskilt gagn för krigsmakten, samt för värnpliktig, som gör sannolikt, att han kommer att idka sådana studier. Beträffande värnpliktig, som nu sagts, äger Konungen, där så finnes lämpligt, förordna, att enligt de närmare bestämmelser Konungen meddelar den under A angivna tjänstgöringen om fyrahundrafemtio dagar skall, med rätt till avbrott under viss tid för studiernas fullföljande, fullgöras med dels soldat- och befälsutbildning och dels fackutbildning och facktjänstgöring. Sådan värnpliktig må ock, där så anses påkallat för bibringande och vidmakthållande av för avsedd mobiliseringsbefattning erforderliga insikter, åläggas att därutöver fullgöra fortsatt tjänstgöring under högst etthundraåttio dagar. Den fortsatta tjänstgöringen skall kunna i omgångar fördelas på hela värnpliktstiden. Om ej den värnpliktige före utgången av den tid, under vilken tjänstgöringen

fått avbrytas, avlagt de studieprov, Konungen bestämmer, skall han enligt vad Konungen föreskriver fullgöra den tjänstgöring, som eljest åligger honom. Därvid räknas genomgången soldat- och befälsutbildning honom till godo på sätt Konungen prövar skäligh.

I 60 § inskrivningsförrordningen den 30 december 1941 (nr 969) har i överensstämmelse med 27 § 1 mom. D värnpliktslagen angivits vilka värnpliktiga, som skola anses lämpliga för utbildning i specialtjänst, samt föreskrivits, att dessa vid inskrivningsförrättning skola till det antal, som i kommandoväg bestämmas, uttagas för sådan utbildning. Genom 128 § inskrivningsförrordningen har förordnats, ej mindre att värnpliktiga, som uttagits för utbildning i specialtjänst, skola på sätt i kommandoväg närmare föreskrives fullgöra den i 27 § 1 mom. A värnpliktslagen omförmälda tjänstgöringen med dels soldat- och befälsutbildning, dels fackutbildning och facktjänstgöring, än även att i angivna fall värnpliktig, innan han inkallas till fackutbildning, skall ha avlagt visst studieprov.

Under riksdagsbehandlingen av Kungl. Maj:ts den 24 oktober 1941 dagtecknade proposition, nr 318, med förslag till värnpliktslag fäste statens industrikommissions krigsindustriavdelning i en skrivelse till vederbörande utskott uppmärksamheten på angelägenheten av att de specialkunskaper, som värnpliktiga yrkesmän inom de optiska, elektriska, finmekaniska och bilmekaniska facken besatte, i erforderlig utsträckning utnyttjades för reparationer och annan tjänstgöring, där dessa värnpliktigas kunskaper vore av särskilt värde. På liknande sätt ansågos sådana värnpliktiga, som utbildats vid tekniska läroverk, gymnasier eller liknande anstalter, böra tagas i anspråk. Enär nu berörda värnpliktiga i många fall kunde antagas icke vara fullt utbildade vid den ålder, då första tjänstgöringen enligt förslaget till värnpliktslag skulle fullgöras, framhölls i skrivelsen, att en del av denna tjänstgöring borde fullgöras först sedan de värnpliktiga fullföljt sin utbildning, då de måste antagas kunna bättre fylla sina speciella uppgifter inom försvarsorganisationen.

På utskottets förslag framhöll riksdagen (skrivelse nr 507) att, allteftersom försvarsorganisationens tekniska hjälpmedel utvecklades, ökades givetvis betydelsen av att tillvarataga värnpliktiga specialisters yrkeskunnighet på bästa sätt. Riksdagen fann emellertid nödvändigt, att en närmare utredning kom till stånd såväl angående gränsdragningen mellan hithörande kategorier och övriga värnpliktiga som beträffande tjänstgöringstidens förläggning inom dessa kategorier.

Sedan Kungl. Maj:t den 30 december 1941 uppdragit åt chefen för armén att efter samråd med cheferna för marinen och flygvapnet verkställa samt till Kungl. Maj:t inkomma med den av riksdagen önskade utredningen, har arméchefen med skrivelse den 19 juni 1942 överlämnat sådan utredning.

Beträffande gränsdragningen mellan värnpliktiga specialister på det tekniska området och övriga värnpliktiga inom armén har *arméchefen* funnit dels att, förutom högskoleutbildade ingenjörer, även andra ingenjörer borde kunna användas i specialtjänst och dels att yrkesmän till större antal än

som hittills utnyttjats kunde krävas för sådan tjänst. Ett exakt angivande av vilka utbildnings- eller yrkeskategorier, som borde ifrågakomma, hade dock icke befunnits möjligt. Härom har arméchefen närmare anfört:

Inom arméns freds- och krigsorganisation förefinnes ett betydande behov av värnpliktiga tekniker, dels sådana, som avlagt högre eller lägre teknisk examen och som böra placeras i ingenjörsbefattningar eller motsvarande, dels skickliga yrkesmän, som böra placeras som verkmästare eller i mekanikertjänst (bilmekaniker, pjäsmekaniker o. s. v.).

Den förstnämnda kategorien tillhörande värnpliktiga hava hittills i viss utsträckning uttagits i specialtjänst såsom fälttygtekniker och bibringats en med hänsyn till de civila studierna anpassad militär utbildning. Enligt formuleringen i 1941 års värnpliktslag och inskrivningsförfordning av bestämmelserna angående utbildningens fullgörande synes dock uttagning i specialtjänst böra förekomma endast för högskoleutbildade värnpliktiga. Sådana med endast lägre teknisk examen synas enligt bestämmelsernas formulering sålunda icke skola ifrågakomma för uttagning till fälttygtekniker (tygtekniker). Utredningen har dock givit vid handen, att jämväl icke högskoleutbildade ingenjörer böra kunna uttagas till tygtekniker eller användas i annan likartad befattning inom den militära organisationen. De böra därvid ifrågakomma för tjänstgöring antingen vid tygdepartementet eller dess fabriker och anstalter eller vid högre eller lägre truppförband.

Yrkesmännen inom de i industrikommissionens skrivelse angivna optiska, elektriska, finmekaniska och bilmekaniska facken hava sedan lång tid tillbaka utnyttjats i specialbefattningar. Anvisningar för de ifrågavarande värnpliktigas uttagning och fördelning givas i generalorder nr 1 samt i inskrivningsinstruktionen (generalorder nr 3/1942). Särskilda bestämmelser för deras utbildning och tjänstgöring hava utfärdats å arméorder, varvid man dock fått utgå från att första tjänstgöringen skall fullgöras i en följd och i huvudsak förläggas till vederbörande truppförband. Givet är emellertid, att den alltmer ökade omfattningen av arméns tekniska utrustning och den fort-löpande motoriseringen av ett stort antal förband kan kräva att de yrkesutbildade värnpliktiga inom de nämnda facken utnyttjas i ännu högre grad än vad tidigare varit fallet. Icke minst erfarenheterna från det nu pågående kriget visa nödvändigheten av att reparationstjänsten ständigt fungerar för att en armé skall kunna fylla sin uppgift i fält. — — — — —

Att exakt angiva vilka yrkes- eller utbildningskategorier, som böra ifrågakomma för uppdelad tjänstgöring, har icke befunnits möjligt. Det årligen disponibla antalet värnpliktiga med vissa föreskrivna civila kvalifikationer kan komma att väsentligt växla beroende på tillfälliga konjunkturen på arbetsmarknaden m. m., vilket med en hundraprocentig uttagning av vissa yrkeskategorier för uppdelad tjänstgöring kan medföra väsentliga olägenheter för utbildning i allmänhet inom armén samt ur krigsorganisatorisk synpunkt. Ur rent formell synpunkt synas dessutom icke obetydliga svårigheter föreligga att på ett sådant sätt angiva vilka kvalifikationer, som skola medföra att en värnpliktig hänföres till den ena eller andra kategorien, att misstolkningar eller godtycke uteslutas.

Den ifrågasatta gränsdragningen har med anledning av ovan anförda befunnits lämpligast ske antalsmässigt, varmed givetvis strävan bör vara att i största möjliga utsträckning utnyttja de ifrågavarande värnpliktiga i sådan tjänst, som motvarar deras civila utbildning. I kommandoväg bör årligen föreskrivas dels det antal värnpliktiga ingenjörer med eller utan högskoleutbildning, som bör uttagas till tygtekniker, eventuellt ingenjörer, dels det

antal yrkesskickliga värnpliktiga inom vissa mekaniska fack, som bör uttagas för utbildning till vissa militära yrkesbefattningar och ifrågakomma för uppdelad tjänstgöring. Ett sådant förfaringsätt synes tillgodose de av industrikommissionen framförda önskemålen samtidigt som de militära myndigheterna hava möjligheter att fördela värnpliktstillgången på ett efter samtliga föreliggande personalbehov anpassat sätt.

I fråga om tjänstgöringstidens förläggning för ingenjörer med lägre teknisk utbildning och blivande sådana ingenjörer har arméchefen ansett, att möjligheter borde skapas för dessa att fullgöra viss del av tjänstgöringen såsom fackutbildning och facktjänstgöring. I allmänhet borde utbildningen ske tillsammans med högskoleingenjörerna och på samma sätt som för dem med uppehåll i tjänstgöringen för studiernas fullföljande. Värnpliktiga yrkesmän syntes arméchefen böra genomgå rekrytskola vid vederbörligt truppslag under omkring ett halvt år för att därefter genom hemförlovning givas tillfälle att »stadga» sig i yrket och ytterligare vinna yrkesskicklighet. Efter detta avbrott borde inkallelse ske för utbildning till »militär mekaniker» under omkring ett halvt år. Sådan värnpliktig skulle, enligt vad arméchefen förutsatt, icke ifrågakomma till uttagning för utbildning till officer eller underofficer.

Vad kustartilleriet anginge gjorde sig i huvudsak samma synpunkter gällande som beträffande armén. Det i fråga om armén anförda gällde därför även kustartilleriet.

Flottans personalbehov tillgodosåges däremot efter i viss mån andra grunder. För den tekniska tjänsten vid flottan utnyttjades huvudsakligen fast anställd personal. Marinchefen hade med anledning därav förklarat sig icke önska, att den ifrågasatta omläggningen av den tekniska personalens utbildning och tjänstgöring skulle gälla flottan. Gentemot en ändring i nu gällande författningar i sådan riktning, att jämväl värnpliktiga med endast lägre teknisk utbildning skulle kunna uttagas i specialtjänst såsom ingenjörer eller kemister vid flottan, hade marinchefen dock intet att erinra.

Flygvapnets värnpliktskontingent bestode till väsentlig del av värnpliktiga, som erhållit civil utbildning eller praktik inom det mekaniska facket. Chefen för flygvapnet ansåge dock, att nu tillämpade system för dessa värnpliktigas militära utbildning och tjänstgöring tillfredsställde alla rimliga anspråk på effektivitet och att den ifrågasatta anordningen vad flygvapnet beträffade icke vore lämplig.

På grund av det anförda hemställde arméchefen dels att uttagning för utbildning i specialtjänst såsom ingenjörer m. m. skulle äga rum vid samtliga försvarsgrenar jämväl av sådana tekniska studerande eller ingenjörer, vilka icke vore elever vid eller genomgått teknisk högskola eller motsvarande utbildning, dels ock att uttagning för utbildning i specialtjänst av vissa yrkesskickliga värnpliktiga inom det tekniska området skulle medgivas beträffande armén och kustartilleriet tilldelade värnpliktiga, därvid dock arméchefen förutsatt, att inskränkningen till armén och kustartilleriet icke skulle behöva komma till uttryck i värnpliktslagen.

Yttranden i ärendet ha avgivits av arméförvaltningens tygdepartement och de sakkunniga, som med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 5 juni 1942 tillkallats för att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande försvarsväsendets ingenjörspersonal m. m. (försvarsväsendets ingenjörutredning).

Arméförvaltningens tygdepartement har förklarat sig i huvudsak intet ha att erinra mot den av arméchefen framlagda utredningen. Beträffande det av arméchefen förutsatta förhållandet, att värnpliktig, som uttagits för utbildning i specialtjänst, icke skulle ifrågakomma för utbildning till officer eller underofficer, har tygdepartementet dock framhållit, att därigenom skulle för tygtruppernas del förhindras, att värnpliktiga med tekniska kunskaper kunde utväljas för utbildning till underofficerare och officerare. Flertalet värnpliktiga hade nämligen vid tjugu års ålder knappast hunnit annat än påbörja sina studier för utbildning till ingenjörer. Det syntes därför ändamålsenligast, att lämpliga underofficerslever finge utväljas bland dem, som efter avslutade studier underginge fackutbildning. Vad anginge förhållandena under en övergångstid vid genomförande av förslaget om uppdelad tjänstgöring har tygdepartementet framhållit, att under förutsättning att för yrkeskickliga värnpliktiga avbrottet i tjänstgöringen efter militärutbildningen varade exempelvis två år följden härav skulle bliva, att ingen fackutbildning av mekaniker komme att äga rum under de två åren närmast efter genomförandet. Detta vore icke godtagbart. Det kunde därför ifrågasättas, om icke under övergångsåren borde uttagas dubbla (eventuellt minskade) omgångar värnpliktiga i specialtjänst, varav den ena finge fullgöra fackutbildning i en följd och den andra finge fullgöra fackutbildning efter vederbörligt avbrott.

Försvarsväsendets ingenjörutredning har uttalat sin anslutning till de ovan återgivna synpunkterna i industrikommissionens krigsindustriavdelnings skrivelse. Beträffande arméchefens förslag om uttagning för utbildning i specialtjänst såsom ingenjörer m. m. har ingenjörutredningen ansett sig icke för närvarande kunna avgiva något mera ingående utlåtande, då frågan om utbildning i specialtjänst såsom ingenjör utgjorde en av ingenjörutredningens huvuduppgifter och utredningen av denna orsak icke ansåge sig kunna föregripa de resultat, vartill undersökningarna kunde leda. Utredningen ville emellertid redan nu i enlighet med arméchefens hemställan föreslå, att även ingenjörer med lägre teknisk utbildning kunde uttagas till för dem lämpad specialtjänst. Ytterligare ville utredningen framhålla, att även vid navigationsskolor utbildade maskinister borde inräknas i förevarande personalkategori och särskilt angivas bland den i 27 § 1 mom. D värnpliktslagen uppräknade personalen. Efter slutförandet av utredningens arbete komme det möjligen att visa sig erforderligt med ytterligare ändringar i värnpliktslagen. De ändringsförslag, till vilka utredningen nu anslutit sig, vore emellertid så trängande att ett uppskjutande därav icke syntes böra ske. Vidkommande arméchefens förslag om uttagning för utbildning av vissa yrkesskickliga värnpliktiga hade utredningen hos arméstaben under hand inhämtat,

att framställningen endast avsåge rekryteringen av kategorien »mekaniker» och således icke berörde den blivande rekryteringen av tygtruppernas personal i allmänhet, likaledes en av utredningens huvuduppgifter. Då krigsmaktens behov av mekaniker gjort sig så starkt gällande, att frågan därom icke borde förhalas, lämnade utredningen obetingat sin anslutning till förslaget även i förevarande avseende.

Ingenjörutredningen har vidare anfört bland annat:

Genom att Kungl. Maj:t erhåller befogenhet att om så visar sig erforderligt i kommandoväg uttaga yrkeskunniga tekniker tilldelad tjänstgöring torde en legislativ grund vara skapad för att även flottan och flygvapnet tillförsäkras möjlighet att, om så framdeles visar sig erforderligt, på ett smidigt sätt erhålla värnpliktiga med större yrkeskunnighet än vad som för närvarande är fallet. Utredningen anser därför framställningens begränsning till enbart armén och kustartilleriet icke vara i god överensstämmelse med principerna för ett rationellt utnyttjande av tekniskt kunnig personal.

Av handlingarna i ärendet inhämtas visserligen, att chefen för flygvapnet ansett den av arméchefen föreslagna åtgärden icke vara lämplig för flygvapnets vidkommande, enär dess värnpliktskontingenter till väsentlig del bestode av värnpliktiga, som erhållit civil utbildning eller praktik inom speciella tekniska fack.

Ingenjörutredningen förordar dock under hänvisning till det ovan anförda, att uttagning för utbildning i specialtjänst av vissa yrkeskickliga värnpliktiga må vinna tillämpning beträffande samtliga försvarsgrenar. Emellertid torde i anledning av vad chefen för flygvapnet anfört några närmare bestämmelser till följd av lagändringen icke för närvarande vara påkallade för denna försvarsgren.

Slutligen har ingenjörutredningen förklarat, att, då såsom ovan nämnts arméchefens framställning icke berörde rekryteringen av tygtruppernas personal i allmänhet, utredningen icke ansåge sig för närvarande böra till behandling upptaga spörsmålet om uttagning till officer eller underofficer av sådana värnpliktiga, som uttagits för utbildning i specialtjänst. Utredningen ville emellertid återkomma härtill i blivande betänkande.

Med den stora betydelse, som maskinell utrustning av olika slag äger för en modern krigsmakt, är det givetvis av vikt, att tekniskt skolade och yrkesutbildade värnpliktigas specialkunskaper utnyttjas på bästa sätt. En viktig förutsättning för att så skall kunna ske är, att sådana värnpliktiga, vilka icke hunnit avsluta studier eller yrkesutbildning, beredas tillfälle att fullfölja studierna eller utbildningen, innan de tagas i anspråk för facktjänstgöring inom krigsmakten. Den för närvarande gällande befogenheten för Kungl. Maj:t att förordna om uppdelning av värnpliktigas tjänstgöring i soldat- och befälsutbildning, å ena, samt fackutbildning och facktjänstgöring, å andra sidan, med rätt till avbrott under viss tid för studiers fullföljande, synes vara alltför begränsad, i det att den endast avser värnpliktiga, som vid högskola eller därmed jämförlig högre läroanstalt idka eller skola idka studier för utbildning till ingenjörer eller eljest i sådana ämnen, att därvid vunna insikter kunna vara till särskilt gagn för krigsmakten. Kungl. Maj:t bör äga meddela dylikt förordnande jämväl beträffande värnpliktiga, som

*Departements-
chefen.*

vid lägre läroanstalter än högskolor fullbordat, bedriva eller ämna bedriva studier för utbildning till ingenjörer, samt beträffande värnpliktiga, som fullbordat eller påbörjat yrkesutbildning av den tekniska art, att deras insikter kunna vara till särskilt gagn för krigsmakten. Givetvis kunna icke vilka ingenjörstudier som helst lika litet som varje teknisk yrkesutbildning medföra lämplighet för specialtjänst. Att i värnpliktslagen närmare angiva för vilka blivande eller färdigutbildade ingenjörer och yrkesmän förordnande om uppdelad tjänstgöring skall kunna givas, låter sig dock svårigen göra. Det torde därför böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att på lämpligt sätt avgränsa ifrågavarande kategorier. Den sålunda föreslagna utvidgningen av Kungl. Maj:ts befogenhet att meddela förordnande om uppdelad tjänstgöring bör icke heller inskränkas till att gälla endast visst eller vissa vapenslag. Även i detta avseende torde det närmare avgörandet böra ankomma på Kungl. Maj:t.

Vad angår ingenjörutredningens förslag, att förordnande om uppdelad tjänstgöring skall kunna meddelas jämväl beträffande vid navigationsskolor utbildade maskinister, skulle det möjligen vara fördelaktigt att kunna bereda också dessa värnpliktiga avbrott i värnpliktstjänstgöringen för fullföljande av påbörjade studier. Med hänsyn till att maskinisters tjänstgöringsskyldighet är reglerad i 27 § 1 mom. C värnpliktslagen synes emellertid frågan därom icke böra prövas utan ytterligare utredning. Den torde lämpligen kunna upptagas till behandling i samband med prövningen av de övriga förslag till ändringar i värnpliktslagen, som ingenjörutredningen kan komma att framlägga.

Såsom arméchefen yttrat torde i allmänhet utbildningen av ingenjörer med lägre utbildning böra ske tillsammans med och på samma sätt som för högskoleingenjörerna. På grund härav synas även förstnämnda ingenjörer böra kunna åläggas att, då så anses påkallat för bibringande och vidmakthållande av för avsedd mobiliseringsbefattning erforderliga insikter, fullgöra högst etthundraåttio dagars tjänstgöring utöver den eljest gällande tjänstgöringstiden om fyrahundra femtio dagar. Denna fortsatta tjänstgöring bör kunna i omgångar fördelas på hela värnpliktstiden.

Beträffande spørsmålet huruvida vid uttagning för utbildning till officerare och underofficerare kunna utväljas sådana värnpliktiga, som uttagits för utbildning i specialtjänst, torde i värnpliktslagen med gällande lydelse icke vara avsett, att så skall ske. Då ingenjörutredningen torde komma att i sitt blivande betänkande upptaga spørsmålet till behandling, anser jag icke lämpligt att redan i detta sammanhang vidare ingå därpå.

Förutom här förordade ändringar i värnpliktslagen är det min avsikt att föreslå ändrade bestämmelser i inskrivningsförordningen och i vissa i kommandoväg meddelade föreskrifter. Till dessa torde jag framdeles få återkomma.

Det är av vikt, att denna lagfråga handlägges så skyndsamt, att de nya bestämmelserna må kunna vinna tillämpning å de värnpliktskontingenter, som våren 1943 påbörja sin tjänstgöring.

I samband härmed får jag beröra ytterligare en ifrågasatt ändring i värnpliktslagen.

Jämlikt 11 § samma lag skall inskrivningschef vara ordförande i inskrivningsnämnd. Om en inskrivningschefs arbetsbörda blir för stor, torde på grund av denna föreskrift strängt taget erforderlig lättnad böra beredas honom genom att han befrias från andra åligganden än ordförandeskapet. Emellertid har det under nuvarande beredskapsförhållanden visat sig, att det understundom varit lämpligare ur försvarets synpunkt om befrielse från ordförandeskapet kunnat medgivas. För att så skall kunna ske, torde i förevarande lagrum böra inrymmas rätt för Kungl. Maj:t att på grund av särskilda omständigheter förordna, att annan regementsofficer än inskrivningschef skall vara ordförande i inskrivningsnämnd. Jag förutsätter, att denna befogenhet skall komma till användning endast då en sådan anordning är påtagligt ändamålsenligare än den nyss antydda utvägen.

I enlighet med det ovan anförda har inom departementet utarbetats förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § och 27 § 1 mom. D värnpliktslagen den 30 december 1941 (nr 967).

Efter avslutad föredragning hemställer departementschefen, att lagförslaget måtte föreläggas riksdagen till antagande.

Vad föredraganden sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt behagar Hans Maj:t Konungen bifalla samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Anders Broberg.
